Magiczny Kraków

Marian Turski i Anna Brzyska nagrodzeni za zasługi dla dialogu

2021-03-06

Dziennikarz i historyk Marian Turski oraz działaczka społeczna Anna Brzyska zostali laureatami Nagrody im. ks. Stanisława Musiała za rok 2020. Wyróżnienie to jest przyznawane osobom zasłużonym dla dialogu chrześcijańsko- i polsko-żydowskiego.

Nagroda jest przyznawana corocznie w dwóch kategoriach: za twórczość promującą ducha dialogu i współpracy chrześcijańsko-żydowskiej i polsko-żydowskiej oraz za podejmowanie inicjatyw społecznych na rzecz pojednania.

„Auschwitz nie spadło z nieba”

W pierwszej z tych kategorii kapituła, której przewodniczy rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, nagrodziła Mariana Turskiego. Ten urodzony w 1926 roku historyk i dziennikarz w młodości sam doświadczył prześladowania: w czasie wojny był przesiedlony do łódzkiego getta, następnie więziony w obozie koncentracyjnym Auschwitz-Birkenau i w Buchenwaldzie, przeżył marsz śmierci z Auschwitz do Wodzisławia Śląskiego. Dziś przestrzega przed obojętnością na najdrobniejsze nawet przejawy zła.

Wciąż niezwykle aktywny, zaangażowany m.in. w działalność Międzynarodowego Komitetu Oświęcimskiego, Rady Muzeum Historii Żydów Polskich „Polin” i Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny, stał się dla wielu osób autorytetem moralnym.

To właśnie z uwagi na ten rosnący autorytet Marian Turski został w 2019 roku zaproszony, by na forum ONZ wygłosić przemówienie z okazji Międzynarodowego Dnia Pamięci o Holokauście. Rok później, w czasie obchodów 75. rocznicy wyzwolenia Auschwitz, sformułował pamiętny i szeroko komentowany w świecie akt oskarżenia przeciwko obojętności. „Nie bądźcie obojętni, kiedy jakakolwiek mniejszość jest dyskryminowana – mówił. – Bądźcie wierni przykazaniu (…): nie bądź obojętny”. Bo jeżeli będziesz, to nawet się nie obejrzycie, jak na was, na waszych potomków jakieś Auschwitz nagle spadnie z nieba”.

Marian Turski, nawołując do porzucenia wygodnej postawy obojętności i nicnierobienia, braku reakcji na zło, idzie dziś tą samą drogą, którą przeszedł patron Nagrody, ks. Stanisław Musiał, który sprzeciwiał się grzechowi antysemityzmu również we własnej wspólnocie..

Brzescy Żydzi odzyskują twarze

W kategorii dotyczącej inicjatyw społecznych Kapituła nagrodziła Annę Brzyską, zaangażowaną w przywracanie pamięci o przedwojennej żydowskiej społeczności Brzeska.

Na tamtejszy cmentarz żydowski trafiła przypadkiem w 2014 roku i poruszona tym, co zobaczyła, rozpoczęła starania o jego uporządkowanie. Stopniowo, dowiadując się coraz więcej o brzeskich Żydach, zrozumiała, że nie może poprzestać jedynie na trosce o cmentarz.

To właśnie dzięki jej działaniom w Brzesku co roku odbywają się Marsze Pamięci w rocznicę zagłady tamtejszego getta. Stworzono Księgę Pamięci Żydów z Brzeska i powiatu brzeskiego, która w tej chwili liczy prawie 2900 nazwisk. Przygotowana została dokumentacja cmentarza żydowskiego – zinwentaryzowano 849 macew. Udało się odnaleźć nagrobki wielu pochodzących z Brzeska żydowskich rodzin, z którymi Anna Brzyska utrzymuje stały kontakt. Z jej inicjatywy w lesie niedaleko Poręby Spytkowskiej odsłonięto pomnik na grobie żydowskiej rodziny zamordowanej tam podczas wojny. Pomnik ten wzniesiono, aby uhonorować wszystkich Żydów zamordowanych w lasach i na polach powiatu brzeskiego.

Co istotne, Annie Brzyskiej w podejmowane przez nią działania udało się włączyć lokalną społeczność, władze Brzeska i działające w mieście instytucje (w tym szkoły), a także potomków brzeskich Żydów. W pracę założonego przez nią stowarzyszenia „Pamięć i dialog. Wspólna historia” angażuje się dziś wiele osób. Po długim okresie nieobecności w świadomości obecnych mieszkańców miasta, brzescy Żydzi odzyskują twarze, imiona i nazwiska, symbolicznie wracają do Brzeska.

Zaszczytne wyróżnienie

Nagrodę im. ks. Stanisława Musiała ustanowił w 2008 roku Klub Chrześcijan i Żydów „Przymierze”. Jej fundatorami są rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, prezydent Krakowa i Gmina Wyznaniowa Żydowska w Krakowie.

Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego prof. Jacek Popiel przypomina, że ks. Stanisław Musiał (1938-2004), jezuita, autor głośnego tekstu „Czarne jest czarne”, był niestrudzonym orędownikiem dialogu chrześcijańsko-żydowskiego, konsekwentnie sprzeciwiającym się wszelkim przejawom antysemityzmu i ksenofobii. – Jednak o wyjątkowości tego zaszczytnego wyróżnienia decyduje dziś nie tylko osoba Patrona, ale też elitarne grono jego laureatów, które z roku na rok powiększa się o kolejne znamienite osobistości – komentuje prof. Popiel.

Jak podkreśla, w kręgu wyróżnionych osób znaleźli się do tej pory m.in. wybitni uczeni, duchowni, aktywiści i działacze społeczni oraz przedstawiciele samorządów czy rozmaitych stowarzyszeń i organizacji. – Uhonorowane osoby przyczyniają się do umacniania współpracy chrześcijańsko-żydowskiej oraz polsko-żydowskiej, podejmując różnego rodzaju inicjatywy o dużym społecznym znaczeniu lub prowadząc działalność twórczą i artystyczną utrzymaną w duchu dialogu integrującego środowisko polskie i żydowskie oraz wspólnotę chrześcijan i Żydów – podsumowuje rektor UJ.

Kraków pamięta

Na znaczenie Nagrody zwraca również uwagę prezydent Krakowa. – Nagroda im. ks. Musiała przypomina światu, że Kraków to jego miasto. Wokół tego żywego pomnika, który wspólnie wystawiliśmy ks. Musiałowi, skupiło się już spore grono wybitnych postaci, a nawet całe społeczności, które z oddaniem angażują się w budowanie dobrych relacji polsko-żydowskich, pielęgnują pamięć o historii, dziedzictwie naszej społeczności żydowskiej – stwierdza Jacek Majchrowski.

Prezydent przypomina też, że ks. Stanisław Musiał pisał przed laty o grzechu antysemityzmu i o hańbie milczenia wobec antysemickich wypowiedzi. – W tym roku do grona laureatów nagrody jego

imienia dołączył – między innymi – red. Marian Turski, który przestrzega przed obojętnością, przed biernością będącą często przyzwoleniem na zło. To ważna decyzja kapituły, bardzo na czasie – komentuje prezydent.

– Dziś, gdy dialog polsko-żydowski przeżywa głęboki kryzys, bardzo potrzebne nam są autorytety, których siła pomoże nam kształtować takie społeczeństwo, w którym ów dialog będzie możliwy. Potrzebna jest pamięć o księdzu Stanisławie, potrzebna nam jest – bardziej niż kiedykolwiek wcześniej – nagroda, której patronuje – podkreśla.

Uroczystość przesunięta

Data ogłoszenia nazwisk laureatów nie jest przypadkowa, to rocznica śmierci zmarłego w 2004 roku ks. Stanisława Musiała. Do tej pory w pierwszych dniach marca organizowana była uroczystość wręczenia nagrody. Ze względu na ograniczenia związane z epidemią w tym roku nie było to jednak możliwe, a termin uroczystości został przesunięty na jesień. Na dziś zaplanowano natomiast złożenie kwiatów na grobie ks. Musiała na cmentarzu Rakowickim i przy tablicy pamiątkowej na cmentarzu żydowskim przy ul. Miodowej. Dzień wcześniej w bazylice Najświętszego Serca Pana Jezusa przy ul. Kopernika została odprawiona msza w intencji ks. Musiała.

Trzynasta edycja

W ubiegłych latach laureatami nagrody zostali: prof. Jan Błoński oraz Miasto i Gmina Chmielnik, prof. Joanna Tokarska-Bakir i Bogdan Białek, prof. prof. Bożena i Jerzy Wyrozumscy oraz Tomasz Pietrasiewicz i Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN” w Lublinie, Anna Lebet-Minakowska i ks. Manfred Deselaers, Stefan Wilkanowicz i nieformalna Grupa Przyjaciół z Olkusza (Ireneusz Cieślik, Olgerd Dziechciarz, Krzysztof Kocjan, prof. Dariusz Rozmus), prof. Stanisław Krajewski i Mirosław Skrzypczyk, ks. Romuald Jakub Weksler-Waszkinel i Zofia Radzikowska, prof. Jan Małecki i prof. Aleksander Skotnicki, Bella Szwarcman-Czarnota i prof. Wacław Wierzbieniec, ks. prof. Michał Czajkowski i Urszula Antosz-Rekucka, abp Henryk Muszyński i Adam Bartosz oraz prof. Jan Grosfeld i Dariusz Popiela.

Miejsce spotkania

Klub Chrześcijan i Żydów „Przymierze” skupia osoby pochodzące z różnych środowisk chrześcijańskich i żydowskich. Włącza się w inicjatywy dotyczące dialogu, w tym w organizację obchodów Dnia Judaizmu w Kościele katolickim.

Informuje systematycznie o ważnych wydarzeniach z dziedziny relacji chrześcijańsko-żydowskich za pośrednictwem **newslettera** i profilu na **Facebooku**.

W 17. rocznicę śmierci ks. S. Musiała w piątek, 5 marca złożono kwiaty na grobie księdza, na cmentarzu Rakowickim.